

D·N
14/12 1947

Ledmotiv i USA:s politik

För det stora flertalet européer utanför östzonen står det i dessa dagar klart att USA, och endast USA, kan och vill effektivt stödja Europas ekonomiska återuppbyggnad och värna dess politiska frihet. Men även inom kretsar utanför kommunister och kommunistympatisörer är det icke ovanligt att man, följande en alltför mänsklig benägenhet, miss-tänkliggör hjälparens motiv. Det är blott egoism som driver amerikanerna, säger man, och därför har Europa ingenting att tacka för. Snarare bör tjänsterna mottas med den irriterade kyla som det är naturligt att visa en påträngande och självisk långivare.

Vad beträffar Marshallplanen är det framför allt en kortfristig egoistisk synpunkt som förklaras vara väsentlig för amerikanskt handlande. USA påstås vara tvunget att exportera för åtskilliga miljarder om året; om det inte får leverera varor mot kontant betalning, måste det ske på kredit. Denna bild av läget i USA är, på den punkten finns intet tvivel, nära nog totalt felaktig. USA:s export omfattar blott några få procent av landets produktion, den har för amerikanerna endast en bråkdel av den betydelse som den svenska exporten under någorlunda normala tider har för svenskarna. De produkter som går eller är avsedda att gå i export kunde med lätthet uppsugas av den inhemska marknaden, antingen genom en statligt dirigerad förbättring inom vissa eftersatta områden eller genom en allmän, i den fria handelns tecken genomförd ökning av konsumtionen. USA:s kortfristiga intresse talar inte för Marshallplanen, tvärtom. Det framgår bäst av att genomförandet av denna plan anses förutsätta nya ransoneringar och befaras medföra en skärpt prisstegring. Endast ett fåtal på Europa inriktade exportörer kan från denna synpunkt se Marshallplanen som en fördel.

De avgörande motiven, så sammanflätade att man knappast kan särskilja dem, är det långfristiga intresset och viljan att hjälpa Europa. Intressesynpunkten är främst den för oss alla gemensamma: ökat välbstånd och en ny blomstring av den mellanfolkliga handeln främjas inom hela världen genom att Europa kommer på fötter, genom produktivitet och stabilitet i de europeiska staterna. Detta intresse är så allmänt att det egentligen är oriktigt att kalla det ett amerikanskt intresse; det framstår som sådant därför att endast USA kan hjälpa, men är i själva verket ett världsintresse likaväl som fredens bevarande och de internationella motsättningarnas avveckling. Därjämte har Marshallplanen — genom att Ryssland ställt sig utanför — kommit att framstå som ett medel att hindra kommunistisk expansion, men detta var icke den primära tanken, eftersom Marshall ursprungligen utgick även från rysk medverkan.

Denna intressesynpunkt — om den nu skall kallas en sådan — skulle säkerligen inte bli avgörande, om den inte eggades av och förenades med viljan att hjälpa. För miljoner amerikaner, liksom för många svenskar, är nödtillståndet i stora delar av Europa en pina, och man längtar att lindra lidandet. Denna tanke uppbär icke blott själva hjälpaktionen, utan präglar också alltigenom dess utformning. Tror någon att en diktaturregim av nazistiskt eller kommunistiskt snitt skulle handla som den amerikanska demokratin nu gör? Är vi icke alla övertygade om att en sådan regim skulle ha begagnat situationen till en hänsynslös expansions- och maktpolitik, till framförandet av rent territoriella anspråk likaväl som fordringar på något slags överhöghet gentemot de hjälpta staterna?

På resonemang som dessa svaras ofta att folken blott handlar i eget intresse; därmed vill man avklippa debatten. Detta betraktelsesätt, belåtet karaktäriserat som realistiskt,

är lika naivt som tanken att de enskilda människorna blott följer sina egna intressen. Antingen måste då menas att inga motiv finns utom egoismen, eller också inräknas de mest skilda skäl till handlandet under begreppet intresse. Att viljan att hjälpa andra är av betydelse för folken likaväl som för de enskilda kan dess bättre inte betvivlas. Då svenskarna hjälpte Finland under vinterkriget var det inte bara av beräkning, utan också av medkänsla. Men inom alla folk söker man tro och bevisa att uppoffringen är motiverad även ur intressets synpunkt; man vill tro att det goda också är det nyttiga och det nyttiga det goda.

I fråga om USA:s politiska ställningstagande är förhållandet likartat. Man fruktar ett kommunistiskt, av Ryssland behärskat Europa — det är intressesynpunkten. Men man vill icke besvärja denna fara genom ett krig; man vill vidare hjälpa Europa av känsla för de hotade staternas självständighet — det är moraliska eller idealistiska synpunkter. På amerikanerna verkar det därför lätt groteskt då representanter för Europas stater säger sig vilja bli medlare mellan Ryssland och USA. Konflikten mellan USA och Ryssland beror till stor del på att USA uppträder till de fria europeiska staternas försvar. Hur skall dessa stater kunna medla mellan den makt som hotar deras existens och den makt som är det viktigaste skyddet för deras tillvaro?

För kommunisterna i alla länder måste, det är sant, denna tanke vara oförståelig. De försäkrar oss att Ryssland endast strävar efter att skydda vår och andra länders frihet och självständighet. För några år sedan förklarade de på samma sätt att Ryssland önskade frihet och självständighet för de baltiska staterna, Polen, Jugoslavien osv. Nu säger de att dessa stater genom att inlemmas i eller behärskas av Ryssland vunnit frihet och självständighet. Om man anser att frihet är detsamma som ryskt valde, är därför deras reaktion mot USA:s politik fullt konsekvent och riktig. Det är endast uttryckssättet som ter sig en smula egendomligt.

Att intressesynpunkter är väsentliga i amerikanskt politik förvävar ingen. Men att viljan att hjälpa, och i synnerhet att hjälpa Europa, är ett motiv utan vilket denna politik icke kan förstås tycks förvåna många. Det är en dum förvåning. Två ledmotiv i amerikansk opinion förklarar saken. Det ena är tron på frihet och folkstyrelse, framvuxen under kolonialtiden och frigörelsekampen mot England, stärkt och be-seglad genom hundrafemtio år av erfarenhet och uppfostran, av världshistoriska ingripanden i stormakternas kamp. Det andra är invandrar-nas känsla för det land från vilket de kommit eller härstammar. Ingen betvivlar exempelvis amerikansvenskarnas lojalitet mot eller rättare uppgående i det amerikanska samhället. Men ingen bör heller betvivla att svenskättlingarna — likaväl som deras landsmän från Norge, England, Irland och Italien — bevarar en känsla för "det gamla landet" som gör dem villiga till insatser för detta lands trygghet och frihet. Att USA är ett sammansmält Europa blir i dagens situation borgen för de splittrade europeiska folkens självständighet.